

Dobosz, Izabela

"Luigi Negrelli. L'Europa. Il Canale di Suez", Zara Olivia Algardi, Firenze 1988 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 81/3-4, 726-727

1990

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

mieckich stosunków kulturalnych; zabrakło mi tu podstawowych opracowań historii politycznej.

Antologia przy nieodłącznych od tego rodzaju publikacji dowolnościach pełnić będzie zapewne użyteczną rolę przy pracy ze studentami polonistyki w krajach niemieckich, a może też ułatwić polskiemu badaczowi dotarcie do niektórych mniej znanych tekstów (nie figurujących n.b. w „Bibliografii pamiętników” Maliszewskiego). Do najładniejszych należy opowiadanie krytyka literackiego Teodora Mundta o pobycie w Krakowie w 1839/1840 roku, w szczególności zaś o zaobserwowanych przezeń, ulicznych i ściśle ludowych nabożeństwach maryjnych.

S.K.

Zara Olivia Algardi, *Luigi Negrelli. L'Europa. Il Canale di Suez*, Le Monnier, Firenze 1988, s. 395.

Książka Z. O. Algardi, profesora prawa autorskiego z Florencji, wydana została jako tom LXXVI serii „Quaderni di storia diretta da Giovanni Spadolini”. Pod kierunkiem tego wybitnego polityka włoskiego ukazują się prace poświęcone historii najnowszych Włoch, a zwłaszcza wybitnym postaciom, przedstawicielom myśli politycznej oraz zjawiskom polityczno-społecznym, takim jak np. emigracja.

Luigi Negrelli, jeden ze znakomitszych Europejczyków pierwszej połowy XIX w., jest dziś już prawie zapomniany. Obszerna jego biografia nie tylko ukazuje jego losy na tle wydarzeń historycznych i międzynarodowych, lecz przede wszystkim prostuje utrzymującą się do dziś opinię, jakoby całą zasługę tak wspaniałego przedsięwzięcia jakim był Kanał Sueski należało przypisać jedynie Ferdynandowi Lessepsowi. Nie odbierając temu ostatniemu niczego z jego wielkich dokonań, (które zawdzięczał cechom swego charakteru oraz stosunkom na dworze francuskim i egipskim), Algardi w sposób drobiazgowy, analizując rozmaite źródła, stawia zasadniczą tezę, iż prawdziwe autorstwo projektu budowy Kanału Sueskiego należy przypisać inżynierowi Negrelliemu.

Aby właściwie ocenić słuszność tej tezy, trzeba zapoznać się z argumentami autorki, płynącymi ze szczegółowej analizy biografii Negrelliego, z powodami, dla których wielu osobistościom zależało na tym, by osoba Negrelliego została zapomniana. Jedną z tych osób był sam Lesseps, któremu autorka m.in. zarzuca sfałszowanie listy fundatorów Kanału, czego efektem było wykreślenie osoby Negrelliego nie tylko z tej listy, ale nawet z pamięci ludzkiej. Zdaniem Algardi, Luigi Negrelli nie tylko poświęcił wiele lat życia na opracowanie projektu Kanału, ale jako pierwszy rozwiązał w sposób genialny te wszystkie trudności techniczne, jakie napotykali przy tym przedsięwzięciu inżynierowie od czasów faraonów. Bez jego wiedzy oraz intuicji projekt ów nie mógłby powstać.

Luigi Negrelli, urodzony w 1799 r. w Pieve, w północnych Włoszech, jako poddany austriacki związał swe życie i karierę zawodową z dworem wiedeńskim. Ukończywszy Politechnikę w Innsbrucku, przeniósł się w 1824 r. do Wiednia, gdzie rozpoczął pracę przy budowie sieci drogowej między Tyrolem, Szwajcarią i Lombardią; następnie brał udział w pracach przy regulacji Renu. W Szwajcarii m.in. zbudował w Zurychu mosty na rzekach Munster i Limmat. W 1842 r. objął we Wiedniu stanowisko inspektora generalnego kolei północnych, kierując osobiście wykonaniem linii kolejowych między Wiedniem a Triestem, rozwiązując doskonale różne problemy techniczne, jak np. przekroczenie Semmeringu. O budowie Kanału Sueskiego zaczął

myśleć począwszy od 1837 r. W 1846 r. na zaproszenie Alberta Dufoura-Feronce'a wstąpił do Towarzystwa Studiów nad Kanałem, dla którego opracował z końcem 1847 r. projekt budowy. W 1856 r. złożył go Komisji międzynarodowej zwołanej przez Lessepsa do Aleksandrii. Interesująco kreśli Algardi dalsze losy Negrelliego, uzasadniając powody, dla których prace zmierzające do budowy Kanału nie posuwały się z miejsca przez wiele lat. Pozwala dostrzec, jak piękna idea Kanału — zamierzenia jednoczącego wszystkich Europejczyków zmierzających do przerzucenia pomostu między Zachodem a Wschodem — była następnie blokowana przez poszczególne państwa, gdy tylko zagrażała interesom partykularnym. W efekcie przedsięwzięcie to zmieniło się w czysto merkantylne, przynoszące zyski wielkim kapitałom, a nie ludzkości. Negrelli nie dożył takiego obrotu sprawy. Umarł w 1858 r., na kilka miesięcy przed rozpoczęciem prac przy budowie Kanału i nie objął już stanowiska głównego inspektora prac wykonawczych, które przeznaczył dla niego wicekról Said. Przedwczesna śmierć, do której przyczyniła się kampania oszczerstw prowadzonych przez Anglików, doprowadziła do wyeliminowania go z grona osób, które czerpały określone zyski z budowy Kanału. Dotyczyło to i jego rodziny, jakkolwiek prawo takie miało być zagwarantowane z tytułu udziału ojca w Komisji międzynarodowej i wymienienia go wśród fundatorów. Walkę o honor ojca oraz o słuszne prawa rodziny podjęła w latach 1889—1932 córka Negrelliego — Maria Grois, ale poza niewielką rekompensatą moralną nie uzyskała nic więcej.

Przedstawiona praca może zachęcić historyków do głębszych badań, stanowi bowiem przyczynek do mało znanych wydarzeń XIX w. Prawników natomiast, zwłaszcza specjalistów z zakresu ochrony własności intelektualnej, powinna zachęcić do refleksji nad zagadnieniami tzw. dziedzictwa kulturowego, czy też niedostrzeżanego u nas problemu autorstwa projektów inżynierskich. Sięgnąć po nią może wreszcie czytelnik, który pragnie się dowiedzieć, jak doszło do budowy Kanału Sueskiego.

I.D.

Studia Polono-Helvetica. Aufgrund einer Vereinbarung zwischen den Rektoren der Jagiellonischen Universität Krakau und der Universität Basel, herausgegeben von Helena Madurowicz-Urbańska, Krakau und Markus Mattmüller, Basel, Verlag Helbing Lichtenhahn, Basel und Frankfurt am Main 1989, s. 177.

Autorami omawianej pracy jest pięciu krakowskich: Antoni Podraza, Jerzy Wyrozumski, Mariusz Kulczykowski, Wacław Felczak i Józef Buszko oraz także pięciu bazylejskich historyków: Werner Meyer, Hans R. Guggisberg, Markus Mattmüller, Marianne Ludwig i Georg Kreis. Ramy chronologiczne książki obejmują okres od średniowiecza do międzywojennego dwudziestolecia. Historycy bazylejscy skoncentrowali się na prezentacji dziejów Szwajcarii i Bazylei, natomiast artykuły autorstwa polskich badaczy są poświęcone stosunkom Polski z sąsiadami, jej miejscu w Europie, kwestii polskiej w latach I wojny światowej, problematyce przemysłu włókienniczego w XIX w. na ziemiach polskich i w Europie środkowo-wschodniej.

Jedynie jeden artykuł dotyczy kontaktów polsko-szwajcarskich. Jest on poświęcony postawie Szwajcarii wobec powstania styczniowego i spontanicznej pomocy udzielanej polskim powstańcom, a później polskim emigrantom przez szwaj-